

РЕЦЕНЗІЯ

завідувача кафедри водних видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України, доктора наук з фізичного виховання і спорту, професора Дяченка Андрія Юрійовича на дисертаційну роботу Го Шенпен «Система поточного контролю спеціальної працездатності кваліфікованих боксерів», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт (галузь знань 01 Освіта / Педагогіка).

Актуальність обраної теми. В даний час добре відомо, що в основі ефективного функціонального забезпечення спеціальної працездатності спортсменів лежить високий та стійкий рівень регулювання функцій в умовах напруженої тренувальної і змагальної діяльності. Провідним механізмом регуляції функцій є нервова система, яка впливає на психічні процеси та психофізіологічні функції організму, забезпечує реалізацію когнітивних та нейродинамічних властивостей спортсменів. У сукупності надані функціональні компоненти підготовленості визначають можливості реалізації наявного функціонального потенціалу спортсменів.

Розуміння структури психофізіологічних функцій, її типологічних та індивідуальних особливостей, дозволяє виділити високоспецифічні функціональні компоненти підготовленості, сформувані спеціалізовану спрямованість спеціальної фізичної підготовки спортсменів. Запорукою ефективності таких дій є реалізація контролю як функції управління, що дозволяє оцінити та інтерпретувати кількісні та якісні характеристики когнітивних та нейродинамічних функцій спортсменів. Це особливо актуально для боксу, виду спорту, де в процесі поєдинку вирішальну роль відіграє рівень вербального інтелекту, його високоспеціалізовані прояви, які в сукупності з антиципацією та високою рухливістю нервових процесів є провідним механізмом реалізації потенціалу спортсменів.

У зв'язку з цим, у дисертації розглянута проблема визначення інформативних складових системи поточного контролю за спеціальною працездатністю кваліфікованих боксерів. Спеціальна науково-методична література у більшості своїй присвячена проблемам оптимізації техніко-тактичної підготовки у єдиноборствах. У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі недостатньо інформації про складові поточного контролю за спеціальною працездатністю у чоловічому боксі. Цей факт свідчить про недостатню ефективність процесу підготовки, зокрема спеціальної фізичної.

Це визначило актуальність теми дисертації, дозволило визначити мету і сформувані завдання дослідження, підібрати коректні методи дослідження.

Взагалі треба відзначити той факт, що мета, завдання, методи дослідження сформували цілісний алгоритм реалізації цільових настанов дослідження. Зокрема: виявлення кількісних і якісних характеристик психофізіологічних властивостей у кваліфікованих боксерів із різним рівнем спеціальної працездатності; визначення зв'язку між спеціальною працездатністю і психічним станом у кваліфікованих боксерів; розроблення нормативних параметрів і інформативних критеріїв поточного контролю спеціальної працездатності у кваліфікованих боксерів. Найбільш значущим результатом дослідження є характеристики наявності достатньо високого рівня прояву вербального інтелекту, який забезпечує високий рівень спеціальної працездатності кваліфікованих боксерів.

Треба відзначити практичне значення отриманих результатів дослідження, які можуть бути використані для розробки індивідуальних критеріїв спеціальної працездатності для кваліфікованих боксерів індивідуально-типологічних груп; індивідуальної корекції тренувального процесу кваліфікованих боксерів; створення індивідуальних програм техніко-тактичної підготовки кваліфікованих боксерів різних вікових груп.

Головним результатом дослідження є визначення критеріїв, які є передумовою спроможності спортсмена в умовах двобою адекватно сприймати

інформацію про положення суперника та його дії, а також оперативно реагувати, виконуючи технічні дії за рахунок прояву особливостей психофізіологічних властивостей.

Автором встановлено, що прояв спеціальної працездатності у кваліфікованих боксерів визначається високим рівнем психічної працездатності, зниженням рівня втоми та тривоги. Одночасно, виявилось що внутрішній суб'єктивний емоційний дискомфорт спостерігається у групі боксерів із зниженим рівнем спеціальної працездатності.

Для виявлення особливостей зв'язку спеціальної працездатності із психічним станом кваліфікованих боксерів було проведено кореляційний аналіз, який зазначив, що спеціальна працездатність залежить від низького рівня стомлення та тривоги, у першу чергу. Прояв спеціальної працездатності у кваліфікованих боксерів забезпечується оптимізацією психічного стану спортсменів.

Проведений кореляційний аналіз засвідчив, що для групи боксерів із зниженим рівнем спеціальної працездатністю актуальним є спрямованість тренувального процесу із застосуванням короткострокових інтервалів максимальних рухів для покращення рівня лабільності нервової системи, що сприяло зростанню рівня працездатності. У випадках надмірної амплітуди та неекономній організації рухів у боксерів могло відбуватися погіршення спеціальної працездатності. Тому з'являлася потреба у контролюванні амплітуди рухів боксера для покращення спеціальної працездатності.

Дослідження варіабельності ритму серця встановило, що ортостатичне навантаження призводить до посилення ступеня напруження системи регуляції ритму серця у кваліфікованих боксерів, однак ці зміни більш виражені у групі спортсменів із зниженим рівнем спеціальної працездатності.

Оцінка варіабельності ритму серця в умовах ортостатичного навантаження є чутливим індикатором оцінки функціонального стану організму кваліфікованих боксерів. Зміни статистичних показників та показників спектрального аналізу коливань кардіоінтервалів узгоджується із рівнем

спеціальної працездатності боксерів. Зниження рівня спеціальної працездатності у кваліфікованих боксерів узгоджується із зростанням рівня напруження системи регуляції ритму серця, за рахунок активації, як центрального контуру регуляції, так і симпатичної ланки автономної нервової системи. Одночасно спостерігається пригнічення активації парасимпатичного тону. Виходячи з вищевикладеного, автором зазначено, що використання ортостатичного навантаження із одночасною реєстрацією і аналізом варіабельності ритму серця, є вкрай інформативним тестом для проведення поточного контролю за психофізіологічним станом боксерів.

Проведений факторний аналіз серед кваліфікованих боксерів із високим рівнем спеціальної працездатності встановив, що системно утворюючою властивістю у спортсменів цієї групи є когнітивна складова.

Серед трьох основних факторів, що є складовими для формування спеціальної працездатності у кваліфікованих боксерів, саме вербальний та невербальний інтелект є найвагомішими характеристиками. Отже, встановлено, що перший фактор функціонального стану спортсмена характеризується здатністю спортсмена до сприйняття та переробки вербальної та невербальної інформації, на фоні оптимізації функціонального стану організму. Другий фактор – невербально-когнітивний, який характеризується можливістю спортсмена до якісного сприйняття та переробки невербальної інформації та оптимізації психологічного стану. Третій фактор – когнітивний ресурс, який характеризується спроможністю спортсмена якісно та швидко приймати рішення в умовах ліміту часу за рахунок врівноваженості процесів збудження, помірним напруженням регуляторних систем.

Проведений факторний аналіз серед групи кваліфікованих боксерів із зниженим рівнем спеціальної працездатності дозволив автору визначити наступні фактори.

Перший подібний до групи спортсменів із високим рівнем спеціальної працездатності – функціональний стан. Він забезпечується інформативними

показниками: психоемоційного стану, процесом сприйняття, пам'яті, витривалістю нервової системи, оптимальним станом серцево-судинної системи.

Другий фактор – психічний стан і він складається з інформативних показників: психічного стану, балансу нервових процесів, сприйняття зовнішньої інформації, пам'ять, вербальний та невербальний інтелект. Означений фактор забезпечує рівень психічного стану спортсмена в умовах тренувальної та змагальної діяльності.

Третій фактор – когнітивний ресурс, який пов'язаний із активацією вербального та невербального інтелекту. До складу означеного фактору входять наступні показники: баланс нервових процесів, вербальний та невербальний інтелект, напруження автономної регуляції серцевого ритму, стан серцево-судинної системи.

Таким чином, у кваліфікованих боксерів рівень спеціальної працездатності забезпечується оптимізацією функціонального, психічного та когнітивного ресурсів. Проведений аналіз рейтингу спеціальної працездатності серед кваліфікованих боксерів дозволив виявити, що у групі спортсменів з високою працездатністю, високий рівень рейтингу мали 60 % боксерів. У групі кваліфікованих боксерів із зниженим рівнем спеціальної працездатності тільки 30 % боксерів мали вище середнього рівень рейтингу спеціальної працездатності, а решта боксерів демонстрували середній та нижчий за середній рівень.

Для апробації надійності розроблених критеріїв поточного контролю спеціальної працездатності було залучено контрольну групу боксерів з 16 кваліфікованих боксерів віком 20-22 років, МС та КМС України. Проведений аналіз рейтингу спеціальної працездатності серед кваліфікованих боксерів контрольної групи виявив, що високий рівень рейтингу спеціальної працездатності серед боксерів контрольної групи мають 38 %, вище середнього – 13 %, середній – 35 %, нижче середнього – 7 % та нижчий – 7 %. Було доведено надійність та інформативність запропонованого рейтингу спеціальної працездатності для кваліфікованих боксерів.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні результати проведеного дисертаційного дослідження представлено у наукових журналах, матеріалах науково-практичних конференціях міжнародного та всеукраїнського рівня. Наукові роботи автора опубліковані за участю співавторів. Особистий внесок здобувача у спільно опублікованих наукових працях полягає у визначенні напрямку дослідження, аналізі спеціальної літератури за темою дослідження, його організації та проведенні, статистичному аналізі та інтерпретації отриманих результатів, підготовці матеріалів до друку.

Наукові результати дисертації висвітлені у 10 наукових публікаціях: 6 статей у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України; 4 публікації апробаційного характеру.

Представлені публікації в достатній мірі відображають отримані результати дисертаційного дослідження.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

В цілому, суттєвих зауважень до змісту та оформлення дисертаційної роботи Го Шенпен немає. Серед незначних недоліків слід відмітити:

Зауваження:

1. В першому підрозділі, на мою думку, не достатньо наведено літературних даних щодо складових видів контролю у спорті в інших країнах світу.

2. У розділі методи дослідження не достатньо обґрунтовано описано, чому саме обрані методики являються інформативними?

3. Не достатньо проведено порівняльний аналіз отриманих даних з попередніми дослідженнями інших фахівців спорту.

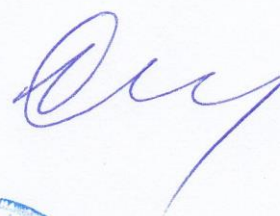
4. Доречним було б мати акти впровадження в процес підготовки китайських спортсменів. І чи є відмінності у визначених критеріях в окремих групах боксерів або спортсменів інших країн?

5. В роботі зустрічаються стилістичні та орфографічні помилки.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Го Шенпен «Система поточного контролю спеціальної працездатності кваліфікованих боксерів», є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, характеризується новим підходом і практичною цінністю, відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019), вимогам освітньо-наукової програми, яку успішно завершив здобувач, вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Го Шенпен заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

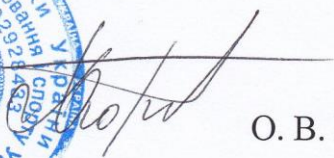
завідувач кафедри водних видів
спорту Національного університету
фізичного виховання і спорту
України,
доктор наук з фізичного виховання і
спорту, професор

 А. Ю. Дяченко

Підпис Дяченка А. Ю. засвідчую

Проректор з науково-педагогічної
роботи

О. В. Борисова